

สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การจัดตั้งสาขาของธนาคารพาณิชย์ หมายถึง การจัดหาทรัพยากรในการบริหารงานของสาขา อันประกอบด้วยทรัพยากรสำนักงาน ทรัพยากรกำลังคน ทรัพยากรการเงิน-จัดการ และทรัพยากรการเงิน เพื่อให้สาขาพร้อมที่จะเปิดดำเนินการธนาคารพาณิชย์ได้

สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัญหาในการจัดตั้งสาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยในกรุงเทพฯ ที่ทำใ้กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้เป็น 4 ข้อ คือ

ก. หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งสาขา

1. การจัดตั้งสาขา หรือ การเปิดสำนักงานสาขาแห่งใหม่ของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน จะกระทำใ้เฉพาะธนาคารพาณิชย์ไทยเท่านั้น ส่วนธนาคารพาณิชย์(ที่จดทะเบียนใน)ต่างประเทศ ไม่อนุญาตใ้จัดตั้งสาขา การจัดตั้งสาขามีหลักเกณฑ์ คือ ต้องยื่นคำขอของธนาคารแห่งประเทศไทย ว่าต้องการจัดตั้งสาขาที่ใหม่ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้พิจารณาโดยคำนึงถึงฐานะของธนาคารนั้นว่าตรงตามที่ทางการกำหนดหรือไม่ ภาวะท้องถิ่นนั้นมีความเหมาะสมที่จะจัดตั้งสาขาใ้หรือไม่ และการดำเนินกิจการของธนาคารนั้นสอดคล้องตรงตามที่ทางการกำหนดหรือไม่

2. เมื่อใ้ขออนุญาตแล้ว ธนาคารนั้นจะจัดหาทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้สำนักงานแห่งนั้นพร้อมที่จะเปิดดำเนินการธนาคารพาณิชย์ใ้

ข. โครงสร้างสถานที่ตั้งของสาขา

1. สาขาของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมี 1,458 แห่ง แยกเป็นในเขตกรุงเทพมหานคร 445 แห่ง และส่วนภูมิภาค 1,017 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยในอำเภอเมือง 496 แห่งและในเขตอำเภอรอบนอก 521 แห่ง เมื่อสิ้นปี 2523 โดยธนาคารที่มีสาขาเกิน 200 แห่งมี 2 ธนาคาร ธนาคารที่มีสาขาระหว่าง 100-200 แห่งมี 4 ธนาคาร ส่วนอีก 10 ธนาคารมีไม่ถึง 100 แห่ง

2. โครงสร้างสถานที่ตั้งสำนักงานของธนาคารพาณิชย์ไทยในกรุงเทพมหานคร

2.1 สาขาที่จัดตั้งแห่งแรก คือ สาขาราชดำเนินของธนาคารนครหลวงไทย

ในปี 2485 หลังจากนั้น 10 ปี ก็มีสาขาเพิ่มอีก 3 แห่ง และต่อมาอีก 10 ปี คือ เมื่อสิ้นปี 2505 ธนาคารเกือบทุกแห่งก็มีสาขาแล้ว โดยธนาคารที่มีสาขามากที่สุด คือ ธนาคารกรุงเทพมี 17 แห่ง สำหรับสถานที่ตั้งนั้นส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะย่านถนนราชวงศ์มีมากที่สุด

2.2 สาขาของธนาคารพาณิชย์ไทยเมื่อสิ้นปี 2521 ในเขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก มี 262 99 และ 10 แห่งตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 70.6 37.7 และ 2.7 ของจำนวนสาขาทั้งสิ้นในเขตกรุงเทพมหานคร และเมื่อเทียบกับพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 8.5 37.7 และ 53.8 ของพื้นที่ทั้งสิ้นในกรุงเทพมหานคร โดยกระจายไปตามย่านชุมนุมชนต่างๆ คือ ย่านคนจีน 43 แห่ง ย่านสุขุมวิท 28 แห่ง ย่านแขวงสุริยวงศ์ 20 แห่ง ย่านถนนเพชรบุรี 17 แห่ง ย่านถนนประชาธิปไตย-ตากสิน 16 แห่ง และย่านอื่นที่มีย่านละ 15 แห่ง

2.3 วิธีเลือกสถานที่ตั้งสำนักงานในแต่ละช่วง ธนาคารส่วนใหญ่ถือหลักว่า ต้องจัดตั้งในย่านใจกลางเมืองบริเวณใกล้ๆ กับสำนักงานใหญ่ก่อน แล้วจึงค่อยๆ ขยายออกสู่เขตชานเมืองโดยมีการจัดตั้งในลักษณะที่เรียกว่า ลักษณะแถวเรียงหน้ากระดานและลักษณะปูพรม เพื่อเปิดในแต่ละทิศทาง แคร่เปิดพร้อมกันทุกด้านแล้ว จะเข้าลักษณะวงแหวน และในขณะเดียวกันนี้ จะมีการจัดตั้งสาขาเติมลงในช่องว่างระหว่างสาขา ซึ่งเรียกว่าเป็นลักษณะใยแมงมุม และถ้าหากมีจำนวนมากโดยกระจายอยู่ทั่วไป ก็จะได้เข้าลักษณะดาวกระจาย

3. โครงสร้างสถานที่ตั้งของธนาคารพาณิชย์ไทยในส่วนภูมิภาค นั้นจะแยกเป็นท้องถิ่นย่อยเล็กลงตามลำดับดังนี้ ภาค เขต ย่าน และ จังหวัด โดยมีการจัดตั้งในจังหวัดที่เป็นที่ตั้งภาค/เขต จังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และจังหวัดที่เป็นเมืองหลักก่อน สำหรับจังหวัดในส่วนภูมิภาค เมื่อสิ้นปี 2521 คือ จังหวัดชลบุรี มี 34 แห่ง ส่วนจังหวัดรองลงมาตามลำดับ คือ เชียงใหม่ นครราชสีมา สงขลา นครสวรรค์ ราชบุรี สมุทรปราการ ขอนแก่น นครศรีธรรมราช อุบลราชธานี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ฉะเชิงเทรา และกาญจนบุรี สำหรับจังหวัดอื่นมีไม่เกิน 18 แห่ง

ก. ลักษณะของทรัพยากรที่ต้องจัดหาในการจัดตั้งสาขา

1. ทรัพยากรค่านสำนักงาน ได้แก่ ที่ดินที่ค่านสำนักงานมีเนื้อที่ไม่เกิน 400 ตารางวา ซึ่งจะเป็นที่ดินติดกับถนน สำหรับถนนที่มีสำนักงานตั้งอยู่เมื่อสิ้นปี 2521 เรียงตามลำดับดังนี้ ถนนสุขุมวิท 27 แห่ง ถนนพระรามที่สี่ 22 แห่ง ถนนพหลโยธิน 17 แห่ง ถนนเจริญกรุง 16 แห่ง ถนนราชวงศ์ 12 แห่ง ถนนเจริญสนิทวงศ์ 12 แห่ง ถนนเพชรเกษมและถนนเยาวราชถนนละ 10 แห่ง

สำหรับอาคารสำนักงานจะมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ทุกแห่ง คือเมื่อสิ้นปี 2521 จะแยก
 ใต้เป็นตึกแถวที่คึกคักแปลงน้อย 103 แห่ง ตึกแถวที่คึกคักแปลงมาก 93 แห่ง ตึกเดี่ยวรูปแบบ
 เฉพาะ 105 แห่ง ตึกเดี่ยวรูปแบบมาตรฐาน 61 แห่ง และตึกอื่น 9 แห่ง ซึ่งถ้าเทียบ
 ความใหญ่โตหรูหราระหว่างอาคารเหล่านี้ โดยแบ่งเป็นมีความใหญ่โตหรูหรามาก ค่อน
 ข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย และ น้อย โดยมีจำนวนสาขาเรียงตามลำดับดังนี้
 8 41 165 127 และ 30 แห่ง ส่วนอุปกรณ์สำนักงานที่สำคัญประกอบด้วย ครุ-
 ภัณฑ์ เครื่องตกแต่ง เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องเขียนแบบพิมพ์ และยานพาหนะ

2. ทรัพยากรด้านกำลังคน ได้แก่พนักงานธนาคาร ซึ่งมี 3 ระดับ คือ ระดับ
 บริหาร ระดับเสมียนทั่วไป และระดับบริการ โดยส่วนใหญ่จะเป็นพนักงานระดับเสมียน
 ทั่วไปที่มีหน้าที่ทำงานประจำเป็นส่วนใหญ่ พนักงานที่สาขามีตำแหน่งที่สำคัญ คือ ผู้จัดการ
 รอง/ผู้ช่วยผู้จัดการ สมุหบัญชี รอง/ผู้ช่วยสมุหบัญชี ผู้รักษาเงินสด รอง/ผู้ช่วยผู้รักษาเงิน
 สด และผู้สอบทาน(เช็คเกอร์) สำหรับพนักงานที่สำนักงานใหญ่ นั้น เรียงลำดับของ
 ตำแหน่งดังนี้ ผู้จัดการใหญ่ รอง/ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ ผู้อำนวยการ (ผู้จัดการ) ฝ่าย รอง/ผู้ช่วย
 ผู้อำนวยการฝ่าย หัวหน้าส่วน(แผนก) รอง/ผู้ช่วยหัวหน้าส่วน หัวหน้าหน่วย(กอง) รอง/
 ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วย

3. ทรัพยากรด้านการจัดการ คือศิลปะในการใช้ให้ผู้อื่นทำงานให้สำเร็จตาม
 วัตถุประสงค์ โดยมีการจัดการตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์
 การ การปฏิบัติขั้นดำเนินการ และการควบคุม โดยการจัดการของธนาคารเป็นไปตาม
 หน้าที่ของการจัดการคือ การจัดการด้านบุคคล การจัดการด้านการเงิน การจัดการด้าน
 สำนักงาน การจัดการด้านการตลาด และการจัดการด้านการบริการ ซึ่งก็คือการจัดการ
 ของแต่ละฝ่ายนั่นเอง

4. ทรัพยากรด้านการเงิน ได้แก่การจัดหาแหล่งที่มาของเงินทุน ได้แก่เงิน-
 กองทุน เงินฝาก เงินกู้ยืม หนี้สิน นอื้น เงินสำรองอื่นและบัญชีกำไรขาดทุน เพื่อนำมาใช้

ในการจัดสรรในแหล่งที่ใช่ไปของเงินทุน ได้แก่ เงินสด เงินฝากในธนาคารอื่น เงินลงทุน เงินให้กู้ยืม ที่ทำการธนาคารและเครื่องใช้ อสังหาริมทรัพย์อื่น และสินทรัพย์อื่น โดยให้สอดคล้องตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด และให้เหมาะสมกับสภาพของธนาคาร

ง. ปัญหาในการจัดตั้งสาขา และการแก้ไข้ปัญหา

1. ปัญหาของการจัดการทั่วไป ได้แก่การวางนโยบายในการจัดตั้งสาขา การตั้งเป้าหมายอัตราการจัดตั้งสาขาตามวัตถุประสงค์ การหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาโครงการจัดตั้งสาขา การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลโครงการจัดตั้งสาขา การตัดสินใจเลือกว่าจะจัดตั้งอยู่ในทำเลที่ตั้งไหนและจะจัดตั้งเมื่อใด การกำหนดรายละเอียดของโครงการจัดตั้งสาขา

2. ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรค้ำสำนักงาน ได้แก่ปัญหาในการจัดหาที่ดิน อาคารสำนักงาน และอุปกรณ์ ซึ่งมีราคาสูง การหาซื้อไม่ได้ทันตามกำหนดเวลา และการสรรหารูปแบบที่เหมาะสม

3. ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรค้ำกำลังคน ได้แก่ การจัดหาพนักงานในระดับบริหาร ระดับเสมียนทั่วไป และระดับบริการ ซึ่งอาจจะหาไม่ได้ตรงตามคุณสมบัติที่ธนาคารต้องการ อันประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความมีบุคลิกที่เหมาะสมที่จะเป็นพนักงานธนาคาร

4. ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรค้ำการจัดการ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุกหน่วยงานของธนาคาร คือ จะต้องหาวิธีการจัดการเพื่อมาใช้ในการปฏิบัติงานที่จะมาเพิ่มขึ้น เนื่องจากการจัดตั้งสาขาได้แก่การนำหลักวิชาการจัดการสมัยใหม่มาใช้พัฒนาการจัดการของแต่ละฝ่าย

5. ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรค้ำการเงิน ประกอบด้วยปัญหาในการจัดหาแหล่งเงินทุนต่างๆ มาจัดสรรเพื่อใช้ในแหล่งที่ใช่ไปของเงินทุน ได้แก่ ปัญหาในการจัดสรรเงินลงทุนในสินทรัพย์ที่เป็นทรัพยากรค้ำสำนักงาน ปัญหาในการจัดสรร

เงินที่จะเป็นค่าใช้จ่ายในทรัพยากรคนกำลังคนและด้านการจัดการ ปัญหาในการจัดสรรแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนอื่นๆ ปัญหาในการจัดหาแหล่งเงินทุนโดยการเพิ่มทุน การตั้งสำรองในเงินกองทุน การจัดหาจากเงินสำรองอื่นๆ และบัญชีกำไรขาดทุน การจัดหาจากเงินฝาก เงินกู้ยืม และหนี้สินอื่น

การแก้ไข้ปัญหา ในสภาพความเป็นจริงแล้ว จะมีการแก้ไข้ปัญหาเหล่านั้นด้วยวิธีการต่างๆ คือ

1. การแก้ไข้ปัญหาของการจัดการทั่วไป คือ การวางแผนระยะสั้นและระยะยาวให้ละเอียดยิ่งขึ้นเพื่อให้มีการเตรียมงานในทุกๆ หน่วยงาน จะได้มีการประสานงานกันเป็นอย่างดี

2. การแก้ไข้ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรคนสำนักงาน คือ ที่ดินนั้นจะมีการจัดซื้อ หรือหาไว้ก่อน โดยให้ผู้อื่นครอบครอง ส่วนอาคารสำนักงานและอุปกรณ์นั้น จะมีการจัดเตรียมรูปแบบไว้ก่อนเช่นกัน

3. การแก้ไข้ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรคนกำลังคน คือมีการเตรียมตามแผนระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเลือกสรรบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการ นอกจากนี้จะมีการซื้อตัว การไปรับสมัครพนักงานใหม่โดยตรงที่สถาบันการศึกษา และการประกาศรับสมัครทางหนังสือพิมพ์

4. การแก้ไข้ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรด้านการจัดการ คือจัดให้มีการพัฒนาพนักงานระดับบริหาร ให้ปฏิบัติ หน้าที่แต่ละอย่างของผู้บริหารใหม่มีประสิทธิภาพที่สุด

5. การแก้ไข้ปัญหาในการจัดหาทรัพยากรด้านการเงิน คือ จัดหาโดยการเพิ่มทุน ตั้งสำรองเพื่อการขยายกิจการ การระดมเงินฝาก การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่น ส่วนการจัดสรรนั้นก็จัดสรรให้สอดคล้องตามที่ทางการกำหนด

ข้อเสนอแนะ

ก. หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งสาขา

ธนาคารพาณิชย์แต่ละธนาคารและธนาคารแห่งประเทศไทย ควรมีการร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย เพื่อตกลงว่า ควรจะจัดตั้งสาขาในทำเลใดบ้างของแต่ละปี ซึ่งอาจจะกระทำโดยการจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันโดยมีผู้แทนจากแต่ละธนาคารพาณิชย์และธนาคารแห่งประเทศไทย

ข. โครงสร้างสถานที่ตั้งของสาขา

ธนาคารแห่งประเทศไทยควรมีการศึกษารายละเอียดมากขึ้นและควรจะวิเคราะห์โครงสร้างสถานที่ตั้งจากทะเบียนประวัติการจัดตั้งสาขาต่างๆ จังหวัด โดยอาจให้เจ้าหน้าที่จากธนาคารพาณิชย์เข้าร่วมศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วย เพราะว่า ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งต่างก็ทำการวิเคราะห์ที่อยู่แล้ว และยังมีเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความสามารถสูงในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารขนาดใหญ่ จะทำให้เกิดการประหยัดทั้งแรงงาน เวลา ค่าใช้จ่าย อีกทั้งจะได้ไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน

ค. ลักษณะของทรัพยากรที่ต้องจัดหาในการจัดตั้งสาขา

1. ทรัพยากรค่านสำนักงาน ธนาคารแห่งประเทศไทยควรกำหนดว่า การที่จะซื้อที่ดิน อาคารสำนักงาน ไว้ก่อนนั้นเป็นการที่ใช่เพื่อเป็นที่ทำการของธนาคารด้วยโดยใช้การวิเคราะห์ให้ชัดเจนถึงความเป็นไปได้ว่า จะใช่เป็นที่ทำการแน่นอน ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังถือจัดซื้อไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องของอนาคต ฉะนั้นธนาคารแห่งประเทศไทยควรตระหนักถึงว่า ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติกันอย่างไรในปัจจุบันนี้

2. ทรัพยากรค่านกำลังคน ธนาคารพาณิชย์ควรหลีกเลี่ยงการใช้วิธีซื้อบุคลากรจากธนาคารหรือสถาบันอื่น เนื่องจากอาจเกิดความไม่พอใจจากฝ่ายที่ถูกซื้อตัว และ ยังอาจเกิดปัญหาแก่ผู้นั้นด้วยในกรณีที่ทำงานเข้ากันไม่ได้กับพนักงานในธนาคารแห่งใหม่

3. ทรัพยากรค่านการจัดการ คือ ธนาคารพาณิชย์ควรประเมินความสามารถของการจัดการในปัจจุบันว่า ยังมีความล้าหลังอยู่หรือไม่เมื่อเปรียบเทียบกับธนาคารอื่น ซึ่งก้าวไปไกลมากกว่ากันในวิทยาการการจัดการระบบใหม่ โดยเฉพาะธนาคารขนาดกลางบางธนาคารและธนาคารขนาดเล็กทั้งหลาย ควรยอมรับข้อเท็จจริงนี้และรีบดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน

4. ทรัพยากรทางการเงิน คือ ธนาคารพาณิชย์ควรมีการเพิ่มทุน โดยกระจายผู้ถือหุ้นให้มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปได้มีส่วนร่วมลงทุนในธนาคารบ้าง ไม่ควรให้ผู้ถือหุ้นรวมอยู่ในความครอบครองของบุคคลเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น จึงควรริบคำเนิการตามที่พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ ฉบับใหม่โดยเร่งด่วนเช่นกัน นอกจากนี้ยังควรระดมเงินฝากให้มากยิ่งขึ้นเพื่อนำมาเป็นแหล่งเงินทุนอีกทางหนึ่ง ไม่ใช่ปล่อยให้เพิ่มขึ้นตามยถากรรม ธนาคารพาณิชย์ควรตระหนักถึงว่า การดำเนินธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ที่มีผู้ประสงค์อยากจะทำประกอบกิจการโดยก่อตั้งธนาคารเป็นจำนวนมาก แต่ทางกรยังไม่มึนโยบายให้ทำเช่นนั้นได้ ธนาคารพาณิชย์จึงควรใช้กิจการธนาคารพาณิชย์ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด เช่นการประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์บางอย่างยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เป็นต้นว่า กำนการค้ำประกัน การเปิดเลืคเตอร์ออฟเครดิท การทำทรัสตีรีซีทีและการอวัลตัวเงิน ซึ่งสาขาหลายแห่งไม่มีการบริการค้ำนี้ต้องให้มาที่สำนักงานใหญ่ โดยธนาคารพาณิชย์บางธนาคาร เน้นให้สาขาหาเฉพาะเงินฝากให้มากเท่านั้น จึงควรแก้ไขส่งเสริมให้ครบทุกค้ำเพื่อจะได้เพิ่มรายได้อื่นเป็นแหล่งเงินทุนอีกด้วย รวมทั้งการบริการอย่างอื่นก็ควรประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้ามารับบริการด้วยเช่น การชำระเงินแทน การเรียกเก็บเงินแทน การโอนเงินแทน การบริการให้เชาตุ้ันรภัย เป็นต้น เหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้ทั้งนั้น

ง. ปัญหาในการจัดตั้งสาขาและการแก้ไข

ธนาคารพาณิชย์ควรมีการร่วมปรึกษาหารือกันระหว่างกันและกันให้มากขึ้นในบางเรื่องที่เกิดปัญหาร่วมกัน เช่น การเปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกมีปัญหาเรื่องการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรแก่บุคคลในท้องถิ่นนั้นไม่ตรงตามเป้าหมาย ปัญหาที่กระทบกระเทือนจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของบางธนาคารพาณิชย์ (เช่น การแย่งลูกค้ากันโดยให้บริการพิเศษบางอย่างหรือให้ของกำนัลที่มีมูลค่าสูง) ปัญหาในการดำรงหลักทรัพ์รัฐบาลสำรองไว้ในการเปิดสาขาที่ทางการอาจจะกำหนดไว้สูงเกินไป ปัญหาในการจัดระบบการบริหารงานเมื่อมีสาขาเพิ่มขึ้นของธนาคารขนาดเล็กและขนาดกลางที่อาจจะต้องการปรึกษาธนาคารขนาดใหญ่ที่เคยประสบปัญหามาก่อนก็ได้

จ. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. การดำเนินงานของธนาคาร คือ ธนาคารพาณิชย์ไม่ควรกระทำการบางอย่างที่กฎหมายยังคงควบคุมไม่ถึงหรือหาหลักฐานไม่ได้ เช่นการเรียกเงินค้ำปากกุงจากผู้มาขอสินเชื่อ

การให้ช้อก้านัลที่มีมูลค่ามากแก่ลูกค้าเงินฝาก (จากแบบสอบถามที่แจกแก่เจ้าหน้าที่บริหารสาขาของธนาคารมีการร้องขอความเป็นธรรมในเรื่องนี้มาก) การให้พนักงานทำงานล่วงเวลาโดยไม่ให้ค่าล่วงเวลา การให้พนักงานไปเที่ยวต่างประเทศโดยอ้างว่าไปประชุมหรือดูงาน และนอกจากนี้ยังมีธนาคารพาณิชย์บางธนาคารให้บริการที่เรียกว่า ไม่ง้อลูกค้า เนื่องจากในท้องถิ่นนั้นมีธนาคารแห่งเดียวหรือน้อยแห่ง เช่น การไม่ให้สินเชื่อแก่ผู้ที่ไม่รู้จักมักคุ้น ถึงแม้จะมีโครงการคืออย่างไรก็ตาม โดยให้สินเชื่อเฉพาะบริษัทใหญ่ๆ เพียงไม่กี่ราย โดยปล่อยให้มีความจำเป็นและกำลังเดือดร้อนไม่ได้รับบริการค่านสินเชื่อ เนื่องจากหมดวงเงินสำหรับสาขาแห่งนั้นแล้ว

2. การวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์โดยไม่ทราบข้อเท็จจริงหรือมีข้อมูลเพียงพอ คือมีผู้ที่มองธนาคารพาณิชย์ในแง่ไม่ดี เช่นกล่าวว่าธนาคารสร้างอาคารหรูหรา ใหญ่โต ฟูมฟ้อ เกินความจำเป็น โดยไม่ได้วิเคราะห์ข้อเท็จจริง เพราะสำนักงานธนาคารมีหลายแห่งการเห็นสำนักงานเพียงไม่กี่แห่งแล้วลงความเห็นเช่นนี้ไม่ถูกต้อง และนอกจากนี้ยังมีผู้ตำหนิว่า ธนาคารพาณิชย์เป็นของ วงศ์ตระกูลโคตรตระกูลหนึ่งซึ่งทำให้บริการ เฉพาะเครือญาติ เช่นนี้ก็ไม่ถูกต้องเช่นกันสำหรับบางธนาคารหรือบางสาขาซึ่งมีลูกค้ามากมายมารับบริการ จึงเป็นคำกล่าวที่ไม่มีหลักฐาน ผู้วิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวควรมองในทางที่คิดบ้าง เป็นต้นว่า ธนาคารพาณิชย์ช่วยรัฐบาลให้มีรายได้เป็นจำนวนมากโดยการเสียภาษี ธนาคารพาณิชย์ยังช่วยให้ความสะดวกต่างๆ แก่ลูกค้ามากมาย การบริการบางอย่างก็ไม่คิดค่าบริการ เช่น การโอนเงิน การค่อทะเบียนรถ การชำระค่าไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ยังได้ทำประโยชน์แก่สังคม เช่น บริจาคเงินการกุศล ให้ความร่วมมือแก่รัฐบาลตามนโยบายต่างๆ ให้พนักงานไปให้ความรู้ตามสถาบันต่างๆ ใ้ทุนการศึกษา และก่อสร้างอาคารโรงเรียน เป็นต้น

3. การวิจัยบางอย่างที่เกินกำลังความสามารถ คือ การวิจัยควรรค่านึงถึงระยะเวลาเงินทุน กำลังคน การหาข้อมูลโคตรบถวนและเป็นจริง เหล่านี้ผู้วิจัยควรตระหนักถึงให้มาก ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง คั้งที่การวิจัยฉบับนี้ได้ประสบมาอย่างมาก